

**L'evolució dels principals tòpics ausiasmarquians en relació amb
l'evolució de les tres fases amoroses**
**The Evolution of the Main Topics in Ausias March According to the
Three-Fold Love Process**
**A evolução dos principais tópicos de Ausias March em relação ao
desenvolvimento das três fases amorosas**

Tània ARAGÓ MELIÀ¹

Resum: En aquest treball, dedicat a la figura d'Ausiàs March, avalue la premissa que l'autor va començar escrivint amb una idea del fracàs en l'amor. Per tant, Ausiàs no va escriure només per tal d'analitzar els diferents tipus d'amor. Per contra, va investigar la naturalesa de l'amor perquè volia estudiar la seua pròpia naturalesa, devastat i perseguit a causa de la seua decepció de l'amor. En conseqüència, Ausiàs va fer un assaig psicològic, on els seus versos revelen la seua personalitat plena de contradiccions. Per aquesta raó, la seua poesia mostra un estat d'ànim canviant i volàtil, i es va centrar en tres percepcions diferents d'amor: l'amor espiritual, l'amor humà i l'amor apassionat. A través d'aquesta anàlisi s'intenta respondre a la següent pregunta: ¿va trobar Ausiàs la virtut a través dels secrets de l'amor?

Abstract: This article analyzes the writings of Ausiàs March as derived from the concept of 'failure' in love. Ausiàs was not interested in the abstract analysis of the different types of love but in the study of his very own nature, as he felt devastated by his disappointment with love. His verses reveal a personality full of contradictions showing his changing and volatile mood as he focused on three different concepts of love: spiritual love, human love, passionate love. Through the analysis of these three concepts, we try to answer the following question: through his analysis of the secrets of love, was Ausiàs March able to ever find virtue?

¹ Filòloga, Universitat de València. E-mail: tanieta1991@hotmail.com.

Antonio CORTIJO, Vicent MARTINES & Vicent ESCARTÍ (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 1 (2015/1)*
New Approaches in the Research on the Crown of Aragon
Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó
Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragão

Jan-Jun 2015/ISSN 1676-5818

Keywords: Ausiàs March – 15th century – Loving failure – Passion – Disappointmentm poetry.

Paraules clau: Ausiàs March – Segle XV – Fracàs amorós – Passió – Poesia de la decepció.

ENVIADO: 27.02.2015

ACEPTADO: 13.03.2015

I. Estudi dels tòpics ausiasmarquians respecte a les fases amoroses

El present estudi té com a finalitat estudiar l'evolució dels tòpics ausiasmarquians a mesura que progressa la seua lírica. És a dir, analitzar el diferent tractament dels tòpics en cadascuna de les fases amoroses que defensa la figura d'Ausiàs March per arribar a comprendre l'amor que ell propugnava com a perfecte. La primera pregunta que ens farem, i que ens serveix per defensar l'estructura d'aquest treball, serà: l'obra d'Ausiàs constitueix un cançoner com el de Petrarca o no? Cal dir que aquesta tesi ha estat molt discutida per diversos experts.

Fou Amadeu Pagès el primer editor modern en reordenar la poètica ausiasmarquiana basant-se en dos manuscrits on les poesies estaven més o menys agrupades temàticament en cants. I ací rau el problema: Ausiàs ordenà la seua poesia a mode de cançoner com el de Petrarca o aquests manuscrits sofriren algunes variacions substancials quant a la seua estructura? Moltíssimes han sigut les divagacions respecte al tema i més ampli ha estat el ventall d'opinions. Podem subratllar l'aportació de Girolamo per exemple quan diu al respecte:

Dire che il libro di Ausiàs March non è un canzonere d'autore non significa togliere niente, s'intende alla sua grandezza. L'idea di canzonere comporta inevitabilmente, e dovrebbe imporre, un'omogeneità tematica e formale che la poesia di March non ha, o almeno ha in misura molto minore rispetto a quella di Petrarca o anche di Guiraut Riquier. (Girolamo 1999: 56)

Aquesta aportació és molt interessant, però des d'aquest estudi hem cregut convenient arreplegar les paraules de Rubió i Balaguer pel que fa a la seua visió

sobre l'estructura de la lírica d'Ausiàs quan fa les següents declaracions al respecte:

Els poemes que formen la seua obra són com fulls arrencats d'un dietari. L'autor no sabem que s'hagués preocupat d'aplegar els poemes. No hi ha pròleg ni introducció que els relligui, però tenen una profunda unitat. (Rubió i Balaguer: 224-342)

En efecte, no volem entrar en aquest debat si la poètica ausiasmarquià conformataria un cançoner o no a l'estil de Petrarca, ja que no sabem amb certesa si aquesta classificació més o menys temàtica seria una idea preconcebuda pel nostre autor a l'hora de l'escriptura. Però el que sí que podem afirmar és que els 128 poemes d'Ausiàs March gaudeixen d'una grandíssima unió i concordança que ha permès que puguem estudiar des d'aquest assaig l'amor ausiasmarquià en tres vessants diferenciades on s'observa clarament la progressió dels principals tòpics: amor espiritual, amor barrejat o mixt i amor carnal.

I quin seran els temes que analitzarem al present estudi? Aquests estan estructurats en sis: l'acceptació o no de l'element corporal, el diferent tractament de la dama, l'augment del protagonisme de l'ego, el narcisisme amorós, el concepte de timidesa i vergonya i el diferent tractament de les potències de l'ànima. Però que trobarem als seus versos que els faran tan especials i ens permetran estudiar l'evolució de la psique ausiasmarquià? Serà la crònica la d'Ausiàs d'una obsessió, d'una patologia ja que s'ofusca en conèixer i desvetllar els seus secrets, les seues llums i les seues ombres on els mecanismes psicològics seran allò que farà majestuosa la seua escriptura.

Unes connexions psicològiques insòlites en la literatura trobadoresca anterior provinents de la filosofia aristotèlica del moment i dels principis religiosos de Sant Tomàs que li serviran per explicar l'amor d'una forma absolutament metòdica. Però la lírica ausiasmarquià no serà lineal quant a la introducció d'idees per part del jo líric ja que allò que farà excel·lent la seua escriptura serà aquest caràcter ciclotímic canviant propi d'aquell que analitza la seua personalitat i psique. I ací ens fem altra pregunta: podríem dir que Ausiàs parteix d'un clar fracàs amorós ja des de l'inici de l'escriptura?

Aquesta serà una de les grans tesis d'aquest article ja que després d'analitzar i experimentar cadascun dels tres tipus d'amor quina conclusió traurà? Realment cap ja que no ha aconseguit trobar la virtut en l'estudi de l'amor. I per què

L'analitzarà, doncs, si des d'un primer moment sap ja que no resultarà? Aquestes i més preguntes resoldrem a les pàgines precedents. Però allò que cal tenir en compte des d'un primer moment és que la poètica d'Ausiàs March està caracteritzada per aquestes contradiccions i infinits dubtes en relació a la perfecció amorosa ja que ens trobem davant d'un jo líric amb una psicologia inestable intentant analitzar un món molt més inestable i complex que la seua pròpia personalitat.

Per tant, no és d'estranyar que la seua poesia siga moltes vegades difícil si pensem que és duta a terme per un ésser amb una psicologia totalment ciclotímica amb l'únic objectiu vital de fixar i classificar d'una forma científica l'amor. I ací rau el problema: com es pot analitzar l'amor d'una forma tan directa i tan extrema? Realment Ausiàs no serà capaç de treure cap conclusió en clar respecte a l'amor ja que se n'adona de la seua complexitat, però sí li serveix per fer un anàlisi exhaustiu de la psicologia humana mitjançant l'estudi de l'amor a partir de l'anàlisi de les dèries i les subversions de la psique humana on l'evolució interior dels tòpics hi serà una mostra excel·lent.

II. Amor espiritual. Característiques i evolució dels tòpics

Explicat l'objectiu principal del treball, ara solament ens queda analitzar l'evolució dels principals tòpics ausiasmarquians en relació amb les tres fases amoroses que respondran a una clara evolució de la psique del jo líric. Començarem per la primera fase. Quines són les característiques més interessants i com tracta els tòpics? Caracteritzada la seua poesia per aquesta complexitat conceptual, aquesta primera fase serà la més idealitzada i des d'un punt de vista psicològic la més neutra ja que com observarem tot seguit a colp d'exemple, Ausiàs proposa i defensa un amor totalment angèlic on el component carnal no tindrà cabuda.

Així, ens trobem davant d'una primera qüestió: realment Ausiàs dintre d'aquesta recerca de l'amor perfecte com a excusa per reafirmar el seu ego arriba a pensar que aquesta serà la millor opció? Des d'aquest estudi deduïm que realment Ausiàs sabia des d'un primer moment de la seua impossibilitat ja que Ausiàs parteix d'un fracàs inicial com hem apuntat anteriorment. Aquesta primera fase del seu itinerari amorós li serveix a Ausiàs per a reafirmar aquest comportament canviant en un moment en què, tot i que defensa la magnificència d'aquest amor pur, se sap que ja freqüentava la companyia d'altres dones.

Per què ho fa doncs? Per a redimir-se dels seus pecats? Entrem en un debat complex; no obstant, pensem en l'existència d'aquest fracàs del jo, d'aquesta nul·litat existencial per motius desconeguts (falta de descendència, infidelitats pròpies...) que portà Ausiàs en un moment de la seua vida a plantejar-se qui era i cap on volia dirigir la seua vida tot fent un estudi de la seua pròpia experiència i turments d'una forma totalment contradictòria que palesa la seua riquesa emotiva.

Així, Ausiàs en aquesta primera fase defensa un amor sense disputes internes ni contradiccions on allò més important serà la mesura i el seny de la seua estimada. Una dama totalment idealitzada on el component carnal no serà rellevant ja que serà tot esperit. Ausiàs s'aparta ací dels trobadors, aspecte que fa palès en alguna de les seues composicions perquè aquests es dediquen a cantar a la carnalitat i sensualitat de l'amor:

Lir entre carts, molts trobadors an dit
 que'l bé d'Amor és al començament;
 yo dich que stà prop del contentament.
 D'aquell ho dich qui mor, desig finit.
 (Bohigas 2005: 193-194) LV, 41-44.

Ausiàs ara defensarà un amor angèlic tot coneixent i acceptant aquesta realitat dual de les persones tenint ara aquest primer volum de la seua poesia molts punts en contacte amb la poesia stilnovística italiana i en concret amb les composicions dels cèlebres Dante i Petrarca. Se sap que Ausiàs estava al corrent de tot el que passava a Itàlia interessant-se per les primeres manifestacions del Renaixement. Fins i tot l'amor del nostre poeta vers la seua estimada serà tan gran que es voldrà a ell mateix dintre d'aquella situació sentimental.

Aquest serà un clar exemple de narcisisme amorós, la idea que cadascú busca el seu semblant; una idea religiosa que el nostre autor reivindica ja que per una banda abraça aquesta superioritat amorosa que creu i, per altra banda, cospa el seu ideal amorós dintre d'aquesta primera fase: fer mudar la seua ànima a altra ànima neta despullada de qualsevol vici. Ausiàs en algunes de les seues poesies ho expressa així:

L'enteniment e calitat s'acorden
 amar a vós en qui és llur semblança,
 (Bohigas 2005: 147-148) XXXIV, 37-38.

Antonio CORTIJO, Vicent MARTINES & Vicent ESCARTÍ (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 1 (2015/1)*
New Approaches in the Research on the Crown of Aragon
Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó
Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragão

Jan-Jun 2015/ISSN 1676-5818

Serà per aquest motiu que Ausiàs en aquesta primera fase farà una gran lloança a la seua dama perquè encara no ha descobert la seua invalidesa dintre la pràctica i execució d'aquest amor. Així, el nostre autor engrandeix l'explicació sobre la perfecció d'aquesta fins a uns límits que freguen l'exageració com ocorria també amb la lírica de la tradició trobadoresca o amb els autors del Dolce Stil Nuovo:

Lir entre carts, ço que'm fa vós amar
no m'entra pas solament per la vista;
vostre sperit és aquell qui'm conquista,
e com de mi no us mostrau desaltar.
(Bohigas 2005: 183-184) L, 41-44.

Serà curiós el cas del nostre autor ja que per a ell no existeix el terme mitjà passant de la lloança a la misogínia d'un moment a altre. Aquesta extremitat i taxativitat literària serà molt interessant ja que dóna compte, una vegada més, d'aquesta psicologia complexa del jo líric: rebutjar allò que el decep un poc per culpa de l'exageració en la descripció, procés que també protagonitzà Dante, per exemple, en alguns dels seus poemes.

Però que serà allò més característic de la seua magna obra? Clarament aquesta idea del protagonisme de l'ego. No obstant això, dintre d'aquesta primera etapa amorosa, observem com Ausiàs, tot i que serà el protagonista indiscutible de la seua lírica, cedeix aquesta hegemonia amb la manifestació de l'amor i la lloança de la dama.

Per tant, en aquestes primeres poesies, ens trobarem davant d'un jo líric totalment escindit però on la riquesa psicològica i canviant encara no és manifestada perquè ara defensa un amor totalment equilibrat i sense disputes; aspecte que es reflectirà òbviament en la seua forma, ara tranquil·la de plasmah.

Així, Ausiàs dóna primacia en aquesta primera fase totalment platònica a la defensa d'un amor angelical on no existeixen els conflictes ja que l'ànima regirà totalment el cos per aconseguir així un amor perdurable i etern. Serà aquesta idea que l'ànima roman eterna, mentre que el cos serà un element efímer que no mereix formar part d'aquest misticisme amorós:

cessarà lo meu equal talent,
puy mou de part que no's canssa ni's farta,

Antonio CORTIJO, Vicent MARTINES & Vicent ESCARTÍ (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 1 (2015/1)*
New Approaches in the Research on the Crown of Aragon
Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó
Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragão

Jan-Jun 2015/ISSN 1676-5818

car l'esperit tot lo finit aparta:
no és en cors lo seu contentament.
(Bohigas 2005: 145-146) XXXIII, 17-20.

Ens trobem, doncs, davant aquesta idea que si no cessa la causa, tampoc cessarà aquest amor. Un amor a l'alçada d'uns pocs privilegiats, com serà la figura del nostre poeta, el qual es declara en alguna ocasió com a l'únic home sobre la terra que coneix els secrets d'aquest sentiment presentant-se així com una mena d'enviat o profeta amorós:

Lo meu delit no cab en nulla testa,
ne pot muntar ma glòria·n pus alt signe,
pus no·m defall sinó que Deu consigne
que fermetat me sia·n favor presta.
(Bohigas 2005: 195-196) LVI, 17-20.

Però no obstant aquesta declaració de superioritat, ja hem comentat que Ausiàs partirà d'un fracàs inicial sent els seus escrits una mena de confort personal i sobretot psicològic. Ausiàs es dedica a analitzar les distintes fases de l'amor des del prisma del neguit o la desolació. Serà per aquest motiu que dintre del comportament canviant i ciclotímic, es declare primer com al millor amador i després com a desmereixedor d'aquest sentiment ja que es veurà temptat pels desitjos carnals. Per tant, en aquesta primera fase declararà la seua supremacia amorosa com també ho feren trobadors com Bernat de Ventadorn al poema *Non es meravella s'eu chan* (De Riquer 1983:409):

Non es meravella s'e chan
melhs de nul autre chantador,
que plus me tra·l cors vas amor
e melhs sui faihz a so coman.
1-4.

Ausiàs, a l'igual que feren els trobadors, també es declararà el millor amador perquè serà qui més sentiments tindrà vers la seua dama. Aquesta característica serà interessant perquè ens serveix per observar com en la lírica medieval el grau d'enamorament es mesurava en relació al patiment amorós i no tant en relació al sentiment expressat per ell mateix. Però tot i aquesta superioritat, se'ns mostrarà tímid ja que d'una forma totalment contradictòria, aquest amor serà el que impedirà al jo líric manifestar-lo.

Antonio CORTIJO, Vicent MARTINES & Vicent ESCARTÍ (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 1 (2015/1)*
New Approaches in the Research on the Crown of Aragon
Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó
Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragão

Jan-Jun 2015/ISSN 1676-5818

Per tant, un sentiment que tot i que li produeix plaer, també li produirà dolor sent l'objecte de passió però al mateix temps també de frustració perquè la tímidesa impedirà l'elocució i la manifestació dels sentiments amorosos del jo poètic. Així comença l'alt nivell d'exigència respecte a la dama quan desitja superar el mutisme a través de la figura d'aquesta d'una forma quasi telepàtica i fins i tot podríem dir endevinatòria ja que Ausiàs confia en la seua subtileza intel·lectual al considerar-la “plena de seny”:

Yo son ben cert que vós mi coneixeu
e los tres temps de mi no ignorau,
mos pensaments yo creu que sapiau,
(Bohigas 2005: 155-156) XXXVIII, 25-27.

En aquest punt el jo poètic també es contradia com hem explicat a l'apartat anterior ja que en algun moment fa una autocrítica al reconèixer la seua culpa dintre d'aquest fracàs amorós al no haver-se atrevit a manifestar el seu sentiment per pura tímidesa. Però sobretot ens trobem davant un home que intenta, per tots els mitjans, que siga la dama la que done el primer pas.

Però com anava a saber de l'amor del jo líric si aquest no el manifesta per tímidesa? Divertida serà l'exclamació de Hauf (1997: 76) quan afirma que “*en realidad no tiene constancia, ni mucho menos certeza alguna de una situación provocada accidentalmente y del todo ajena a su voluntad!*” Així al volum poètic ausiasmarquià trobem exemples com:

No us prech d'amor, mas que la'm demostreu;
del qu'és en vós hauré singular grat;
si bon voler me teniu amagat.
(Bohigas 2005: 155-156) XXXVIII, 21-23.

Per tant, serem testimonis de la figura d'un jo líric totalment exigent però a la volta completament contradictori ja que intenta fer partícip la dama del seu joc amorós sense que aquesta siga conscient del sentiment que desperta en el seu estimat. Però sens dubte, allò més important a l'hora d'analitzar les diferents etapes d'aquest amor ausiasmarquià, serà l'anàlisi progressiu de les tres potències de l'ànima, com evolucionen i quin paper juguen dintre d'aquest joc amorós ja que com afirma Rubio:

La teoria amorosa present als poemes està estretament lligada amb la consideració d'un determinat funcionament de les tres potències de l'ànima racional, la memòria, l'enteniment i la voluntat, d'acord amb la psicologia d'arrel augustiana. (Rubio 1994: 144).

Abans d'entrar en l'explicació del tractament personal d'Ausiàs March respecte a les tres potències de l'ànima, serà interessant en un primer moment explicar la seua concepció a l'edat mitjana. Aquestes eren tres: memòria, enteniment i voluntat. La potencia sensitiva rebrà la informació del món sensible passant posteriorment a la potència imaginativa i tot seguit a la potència racional. Després, aquesta informació passarà a les tres potències de l'ànima actuant primer la memòria, després l'enteniment i finalment la voluntat.

Aquest serà l'esquema bàsic i òptim de funcionament de la nostra ànima racional però hi ha un problema: que passarà si aquestes tres potències sofreixen un desordre? En aquest punt cal situar la lírica ausiasmarquiana d'aquesta primera fase amorosa i, com veurem tot seguit, també dels altres períodes però amb canvis. Així, en aquest primer moment, observem com el jo líric es despulla completament de la potència memorativa ja que l'amor es presenta com una situació del present on l'ego no sent ninguna necessitat d'actualitzar la informació del passat. Hi haurà doncs, referències a l'enteniment i la voluntat però no a la memòria que no formarà part d'aquesta cruïlla amorosa inicial:

Ma voluntat, amant-vos, se contenta;
 havent desig de possehir la vostra;
 e só content de tal com se demostra [...]
 Amor no·l cal gemechs ne sospirs fényer,
 veent penjar son estat prim en l'ayre.
 (Bohigas 2005: 195-196) LVI, 1-3 i 9-10.

Un jo líric ja foll ja que observem com la voluntat tindrà supremacia respecte l'enteniment fent desaparèixer així la memòria. Una follia menys acusada respecte als poemes de desengany ja que encara no serem testimonis d'aquesta pertorbació tan característica de la lírica ausiasmarquiana però que, al cap i a la fi, ja s'entreveurà en aquest període amorós on el jo líric presentarà ja un clar desordre de les potències de l'ànima.

Però a diferència d'aquestes composicions de frustració, el jo poètic ara es troba ancorat en els plaers del present sense tenir ninguna necessitat d'actualització del

passat trobat-se en el punt àlgid del plaer, del goig sense fer-li falta recordar temps anteriors:

Lexe la Sort lo seu variat torn;
 cesse Amor son dolorós costum.
 D'ell só content, si bé no u acostum:
 no·m pot donar més en lo present jorn,
 (Bohigas 2005: 260-262) LXXXV, 1-4.

No obstant això, comença a témer al futur per la lògica por de perdre els plaers presents que el fan oblidar tot allò que pertany ja al seu passat:

Delit d'amor no prehí jamés tantíssims
 que fos celós de tot l'avenidor;
 ara tem mi que no·m fálleg· Amor,
 e quant me pot noure yo ssó dubtant.
 (Bohigas 2005: 260-262) LXXXV, 13-16.

Ara que hem vist les característiques principals d'aquesta primera fase amorosa ausiasmarquiana corresponent a la defensa d'un amor espiritual, intel·lectual o angelical podem concloure que el jo líric se'ns presenta com a protagonista absolut d'aquest primer moment però compartint el plànol hegemònic amb la manifestació d'aquest amor i amb la perfecta descripció de la dama que serà ara excel·lent, totalment assenyada i amb una capacitat per veure allò que no se li manifesta a la vista quasi telepàtica que demostrarà el grau d'exigència que el jo poètic vessa sobre aquesta.

Per tant, una primera part molt interessant ja que el jo líric es manifesta foll perquè comença a sofrir, ara que certifica estar enamorat, l'alteració de les tres potències de l'ànima les quals seran d'anàlisi obligatori en cadascuna d'aquestes fases perquè mostren l'evolució de l'ego ausiasmarquià.

III. Amor barrejat. Característiques i evolució dels tòpics

Ara ens trobem davant un nou període o canvi de perspectiva sentimental a causa d'aquest desengany per part del jo líric quan comprova que la dama no estarà a l'altura de l'amor intel·lectual desitjat. Ausiàs, sense encara caure en el complet desencant posterior que fa que es veja temptat pels desitjos carnals i que serà el punt àlgid de la seua lírica, proposa i intenta dur a terme un amor

Antonio CORTIJO, Vicent MARTINES & Vicent ESCARTÍ (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 1 (2015/1)*
New Approaches in the Research on the Crown of Aragon
Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó
Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragão

Jan-Jun 2015/ISSN 1676-5818

pròpiament humà basat en la mixtura entre el component carnal i el component moral; és a dir, una barreja entre el cos i l'ànima:

Aquest és dit amor de home propi,
car és compost de ses dues natures;
bell és e leig, segons de qual més toca,
mas no pot fer que reste menys de mescla.
(Bohigas 2005: 433-440) CXVII, 117-120.

En aquest sentit cal dir que aquest tipus d'amor serà el que Ausiàs defensarà com a perfecte, com a ideal. Un voler pròpiament humà on l'ànima de l'estimat es farà mudar a altra ànima neta i sense vici estimant el cos, però sotmès als poders de l'esperit. Aquest aspecte serà interessant ja que, tot i que Ausiàs ha sofert un lleu desengany al descobrir la incapacitat de la seua dama per no poder exercir aquest amor espiritual, encara defensa un amor honest i pur.

Així cal dir que, tot i que el jo líric se sentirà decebut, realment no perdrà l'esperança quan aplica aquesta màxima que de l'obscuritat neix la llum. Per tant, d'una manera molt subtil, dona una segona oportunitat a l'amor i a la perfecció que se'n deriva perquè, impregnat per la ciència escolàstica, pren consciència de la importància del cos dintre del joc amorós. Cal fer esment a les tres espècies anàlogues d'amistat:

Cells qui amor bestialment pratiquen
sens acollir en part delit d'entendre,
sol per la carn llur apetit se liga
que, sinó brut, plaer no·ls acompanya
(Bohigas 2005: 169-173) XLV, 41-44.

Aquesta serà la descripció d'una amistat delitosa i invàlida des d'un punt de vista ètic. Així, en aquesta fase amorosa, serà rebutjada pel nostre poeta perquè una vegada s'acompleix, finalitzarà també l'efecte. És a dir, quan es cessa en la causa es cessa també en relació a la conseqüència o el resultat:

Cascú d'aquests sa natura oblida,
e tant com pot fa que l'altr·obeesca,
no pas en tant que del tot s'avorresca;
son estament és entre mort e vida,
(Bohigas 2005: 264-276) LXXXVII, 52-55.

El segon tipus d'amistat serà més vàlida que aquesta profitosa però, no obstant això, continua sent invàlida per arribar a una amistat perfecta ja que es mou pel delit. Serà aquesta idea que cada component busca el seu propi benefici sense interessar-se o estudiar el grau de perjudicialitat contra l'altre. Una inclinació, doncs, interessada moralment poc produent perquè aquests dos components entraran en constants lluites quan cadascun busque el seu propi benestar:

De la virtut és nostra vida·xempta,
sí que lo cors venç a l'arma batalles,
y els poch volers lo seny de l'hom no temprá.
E, donchs, quant menys los qui gran força porten?
(Bohigas 2005: 169-173) XLV, 65-68.

El tercer tipus d'amistat serà per a Aristòtil, i també per a Ausiàs, el perfecte ja que es tracta d'un afecte totalment honest on els dos elements, cos i ànima, eixiran enfortits. Aquesta amistat honrada serà aquella en què es vol allò positiu i no la utilitat o la delectança sensible ja que per a Aristòtil, que serà la font d'on beu aquest principi, allò fructífer i avantatjós es troba en la virtut de manera que cada amic estima el seu amic per la seua excel·lència. Per tant, dintre d'aquesta segona fase amorosa, propugna un afecte honest i honorable on les lluites internes no tindran cabuda perquè el cos funcionarà com a servidor o ministre de l'ànima:

Aquell·amor que·s diu voluntat bona
e solament sguarda part honesta,
aquest·amor ha fet a mi amable
per mon semblant e·l mitjançant ministre.
E l'altr·amor qu·en delit s'entitola
e d'onestat és enemich rebel·le,
m'arma e cors per ell prenen ses armes,
apartants pau e guerra tot ensemble.
(Bohigas 2005: 169-173) XLV, 25-32.

Tant creu en la perfecció d'aquest amor que fins i tot es fica com a exemple afirmant que en la seua persona aquests dos elements estan absolutament harmonitzats . Òbviament Ausiàs una vegada més es contradiu ja que si ara afirma que serà un amador perfecte perquè no es veu temptat pel component carnal, després se'n desdirà de les seues paraules quan reconega la potència de l'element corporal sobre l'ànima. No obstant això, en aquest primer moment

Antonio CORTIJO, Vicent MARTINES & Vicent ESCARTÍ (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 1 (2015/1)*
New Approaches in the Research on the Crown of Aragon
Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó
Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragão

Jan-Jun 2015/ISSN 1676-5818

d'aquesta segona fase, el nostre poeta afirma, a l'igual com passava en l'anterior període, ser l'amador perfecte no temptat pel pecat:

Vehent lo cel ma natura disposta,
volch influir dos poders separables
a mi vinents ab manera diversa,
cascú prenent la part a ell condigna:
ffahent amar simplament la mi'arma
lo seu semblant, sentir de vici munda,
e l'altra part en mi no roman solta,
y em son voler son decret l'arma posa.
(Bohigas 2005: 169-173) XLV, 17-24.

Interessant serà també analitzar la metàfora utilitzada per Ausiàs del foc i el fum referida al silenci d'amor ja que, en aquesta segona fase, ja no es manifestarà aquesta combustió sense el fum característic que representava aquest silenci d'amor; sinó que es tractarà d'una conseqüència inevitable manifestada de forma directa i també indirecta. Així el foc farà referència a la passió amorosa mentre que el fum representarà aquests símptomes:

Ladonchs lo foch d'Amor bé no s'amaga,
e los meus hulls publich lo manifesten,
e les dolors mes sanchs al cor arresten,
acorrent lla on és donada plaga.
(Bohigas 2005: 264-276) LXXXVII, 271-275.

Ens trobem davant un jo líric abatut que, tot i considerar-se el millor amador com hem vist anteriorment, no pot negar que la potència del cos serà infinitament superior als desitjos i anhels de l'ànima. Es trobarà així dintre d'una autèntica cruïlla entre dos mons totalment oposats que el reclamen ja que per una part vol continuar amant digna i espiritualment la dama, però per l'altra se sentirà temptat pel component carnal ara que ha reconegut la seua força. Molt interessants seran ací les metàfores usades les quals, d'una forma moltes vegades crua i colpidora, ens posen en antecedent als lectors sobre aquesta situació que afligeix la psicologia de l'ego ausiasmarquià:

Per un portal ixch de l'hostal de Venus,
per altre y torn ab les cames trencades,
e yo no pens qu'en ser amat abaste,
ne'm plau amar, ne menys me'n desespere,

(Bohigas 2005: 433-440) CXVII, 74-77.

Una psicologia esquinçada per aquest desordre en les potències de l'ànima i que tindrà també la seua manifestació a nivell físic mitjançant l'alteració dels trets corporals del jo líric. Així, serà interessant veure com Ausiàs en un primer moment critica durament als trobadors perquè es mouen únicament per aquest amor sensual que els provocarà la mort per les lluites internes i el turment que se'n deriva:

D'aquest voler los trobadors escriuen,
 e, per aquest, dolor mortal los toca;
 la racional part de l'arma no·ls broca;
 del sensual aquests apetits viuen,
 (Bohigas 2005: 1264-276) LXXXVII, 41-44.

Però no obstant això, i com ja és típic en el nostre poeta, prompte provarà aquests efectes en la seua pell quan confessa que ell també se sentirà temptat o víctima d'aquest procedir. Per tant, podem preguntar-nos: Ausiàs dintre d'aquest ideal seu de puresa i perfecció arriba a comprendre per pròpia experiència la lírica dels trobadors? Opinem que sí, ja que si fixem també la vista en la seua pròpia vida, observem com Ausiàs fou un home molt apassionat que no vivia d'una forma diguem casta.

Així ens fem de nou altra pregunta: escrivia a l'amor pur per redimir-se dels seus pecats? Són hipòtesis molt arriscades, però el que sí podem dir és que agafa pes aquesta idea del fracàs inicial en relació a l'amor ausiasmarquià ja que sembla que el nostre autor primer censure comportaments per després aplicar-se'ls a la seua persona i psicologia com quan ara parla dels efectes que aquest amor en lluita tenen sobre ell:

Ma cara és de sa color incerta;
 cerch lochs secrets e los públichs desvie;
 lanç-m'en lo llit, dolor me'n gita fora;
 cuyt esclatar mentre mon hull no plora.
 (Bohigas 2005: 1264-276) LXXXVII, 277-280.

Però sens dubte l'efecte més greu sobre la psicologia del jo líric serà aquesta barreja i disharmonia de les tres potències de l'ànima perquè en aquestes composicions Ausiàs fa referència a l'enteniment i la voluntat però no així de la

memòria. Un amor relacionat amb la teoria aristotèlica del sentit comú, on els efectes seran clars: el triomf de la voluntat sobre l'enteniment la qual estarà ancorada en el dolor present desapareixent així la memòria dels temps passats i provocant un desordre de la disposició:

Pert lo recort de les cosses passades
 e lo meu cors me vist sola vergonya;
 la cura gran d'Amor tots fets me lonya
 e no s'estén sinó'n cosses pensades;
 l'executar lo meu desig l'esforça,
 e no ssé què venç aquesta gran força.
 (Bohigas 2005: 1264-276) LXXXVII, 185-190.

Com indica Rubio (1994: 153) “el *seny torbat* serà la conseqüència d'aquest desordre psíquic, on la memòria desapareix i la voluntat domina sobre l'enteniment”. Un jo líric esquinçat on el seu cos i la seua psicologia seran el camp de batalla de les lluites entre els desitjos corporals i els anhels de l'ànima provocant això un malestar i neguit al poeta perquè aquest amor no podrà dir no a res:

Lo seu ver nom delitable's nomena,
 e, desreglat, pren quant l'és agradable;
 aquest fa hom falssament ser amable,
 volent açò qu'en ser content no'l mena,
 car no vol res que tot l'ome contente.
 Per ço en ell l'amador no reposa.
 (Bohigas 2005: 1264-276) LXXXVII, 31-36.

Comença, així, aquest pessimisme tan característic de la poètica ausiasmarquiana i que tindrà el seu moment àlgid a la tercera fase d'aquest amor. Una situació de desesperació que abocarà en un absolut desengany per part del jo líric perquè no ha estat capaç de dur a terme un amor espiritual ni tampoc aquesta passió mixta basada en l'harmonia de dos components contrariats per la seua potència. Aquesta serà la reflexió que fa el nostre autor sobre la magnificència i misèria d'aquest amor humà:

Tal és Amor, que'l seu ésser és noble;
 lo practicar, odiós e terrible,
 car l'esperit en pren molt gran angoixa
 e lo cors fam, y en fastig, volant, passa.
 (Bohigas 2005: 433-440) CXVII, 237-240.

Per tant parteix, com hem vist, d'una convicció i fe en la possibilitat de la seua execució reconeixent ja l'element corporal com a part indispensable d'aquest sentiment seguint amb la ciència aristotèlica. No obstant això, prompte prendrà consciència de la seua impossibilitat per la potència corporal. Així començarà aquesta gran fase de desengany on se'ns mostra un ego absolutament protagonista dels seus sentiments per damunt de la manifestació del seu amor.

Ara allò important serà ell i l'anàlisi de la seua psicologia perquè quan es fiquen moltes esperances en un objectiu i falla, el desencant és molt més major per les elevadíssimes expectatives vessades. Aquesta serà la premissa de la tercera i última fase amorosa ausiasmarquià on, després de donar una última oportunitat a la seua estimada perquè recapacite, comença a manifestar una sèrie d'animadversió contra el sexe femení en general. El problema és que no serà fàcil deslliurar-se d'un sentiment tan arrelat a la seua personalitat. Aquest fragment encetarà la temàtica amorosa d'aquesta última fase:

Lo cinquéu peu del moltó ab gran cura
 yo he cercat -e no'n té sinó quatrel-,
 volent honest en amor deshonest
 e lealtat en cor de falsa fembra;
 e per amor he volgut ser alegre,
 menys de trist, e ferm en un preposít.
 Gran amador de semblant no s'escuse
 e que's trobàs de Salomó pus savi.
 (Bohigas 2005: 433-440), CXVII, 1-8.

IV. Amor carnal. Característiques i evolució dels tòpics

Aquesta tercera part de l'itinerari amorós ausiasmarquià serà la més rica des d'un punt de vista psicològic ja que el jo líric se'ns presenta com una figura totalment turmentada i sobretot desenganyada perquè ha agafat consciència que els seus esforços per portar endavant aquesta pràctica de l'amor espiritual i posteriorment un amor mixt han estat completament inútils. Aquesta serà la premissa general del gruix de poemes que tracten aquest desencant per part del jo poètic on, després de suplicar a la dama per a que li fora benvolent i acceptara aquest amor, se n'adona que ninguna és apta per albergar aquest sentiment pur ja que actuen mogudes pel sentiment més simple i efímer com serà el component carnal.

Es podrien identificar dues fases dintre d'aquest desengany ja que, tot i que ja ha pres consciència que el seu objecte de devoció no li és favorable, encara no la critica sinó que li suplica:

Tot lo revers muda ma vana penssa,
 pregant-vos molt que mi no vullau plànyer,
 e sí, resclús, me veu la gent complànyer,
 de sos delits me peix Amor penssa,
 (Bohigas 2005: 151-152) XXXVI, 33-36.

Ausiàs March, home d'extrem, en aquest cas dóna una última oportunitat a la dama perquè continuarà acceptant la seua superioritat i encara en aquests poemes, tot i que ja no la descriu tan idealitzada com a les composicions anteriors, encara lloarà les seues virtuts. El que vol és eixir guanyador dintre la concepció amorosa que exposa siga com siga tot i reconèixer que la dama actua sota els desitjos de la carn:

Llir entre carts, tant vos am purament,
 que m'és dolor com no'm poreu amar
 sinó d'amor que solen practicar
 los amadors amant comunament,
 (Bohigas 2005: 205-206) LXI, 41-44.

A partir d'aquest reconeixement, serà quan comença la controvèrsia i aquest canvi d'actitud del jo poètic i serem testimonis com varia totalment el comportament i la visió respecte a la dama perquè s'ha deixat la pell suplicant que l'accepte sense tenir per compensació cap resposta favorable. Serà en aquest punt quan es produirà aquesta magnífica escletxa entre el creador i l'objecte; entre l'amador i la matèria de devoció, provocant, sens dubte, l'erosió del moment més àlgid de la poètica ausiasmarquiana on es manifesta tota una cruïlla psicològica i una gran lluita interna del jo líric ja que per una banda odia el comportament brut de la seua estimada, però per l'altra no podrà desfer-se d'aquest sentiment pel qual tant ha lluitat.

Així, Ausiàs arriba a preguntar-se sobre què pot fer. Realment no ho sap perquè està sotmès a forces i sentiments contradictoris que es reflecteixen en la seua escriptura més paradoxal que mai rebutjant allò que havia acceptat i acceptant allò que sempre havia rebutjat. Serà ací quan entra en joc aquesta concepció sensual de l'amor perquè aquesta inclinació de la dama farà que ell també es veja

temptat pels desitjos de la carn, aspecte que el turmenta perquè els seus objectius estaven encarats d'una forma totalment diferent on la puresa i posteriorment la mixtura predominaven sota la resta:

Tot m'ha vençut ab sol esforç d'un cors,
 ne l'ha calgut mostrar sa potent força;
 los tres poders qu'en l'arma són me força;
 dos me'n jaqueix, de l'altr'usar no gos.
 (Bohigas 2005: 96-97) X, 21-23.

Ara serem testimonis d'una poesia per part d'Ausiàs March molt més acarnissada i més atractiva des del punt de vista del contingut on predominaran les cogitacions psicològiques i sobretot aquesta decepció vers la dama perquè no ha estat a l'altura. Ja no remarca allò positiu que distingeix a la dama, sinó que actua completament al contrari posant en relleu aquelles característiques negatives que la concepció de l'època medieval havia establert sobre les dones com la seua inferioritat respecte als homes al considerar-les "homes imperfectes" o aquesta idea que les senyores estaven vinculades als desitjos de la carn i els senyors a l'esperit.

Serà interessant veure l'aportació d'Eiximenis en aquest sentit per conèixer la realitat de l'època i comprendre així aquesta misogínia que de sobte es vessa de l'escriptura d'Ausiàs March agafant com a referent l'edició de Wittlin de *Lo llibre de les Dones* (1981:16):

Per que enveiant lo diable atante bellesa e bonesa com aquesta dona havia temptala e vençe la en la temptacio e li feu cometra peccat fort leg contra Deu designant la sua dignitat o semblança de aquella. Segons que legim en lo dit libre genesis al comensament per la qual cosa la sentencia nostre senyor Deus agrans penes les quals per ella sou vengudes ases filles presents e esdevenidores e passara fins a la fi del mon. Car dementinent fon privada dela gracia de deu ede la iusticia original e fon farida en natura so es que del seny que ella havia perde gran partida e de tots altres bens de natura e de aquells de fortuna Ari mater car estech gitada de paradís eposada aptres de Ebron en lo camp hon Adam fon creat.
 Eiximenis, 1981, VIII, 16.

Així, no ens ha d'estranyar que autors com Ausiàs o Jaume Roig incorporaren a les seues obres aquesta vesant misògina pròpia d'una època on es creia taxativament en la invalidesa de la dona i la superioritat de l'home. Per tant, quan Ausiàs canvia aquesta visió respecte a la seua dama, no ho té tan difícil:

simplement ha d'agafar com a font aquesta tradició que desfavoreix les dones i aplicar-la als seus escrits com a arma destructora per a desqualificar i rebaixar aquella que tant havia lloat en composicions anteriors:

Si ver serà, prech Déu que la calor
 de tots los fochs creme la vostra carn,
 si no teniu en un terrible escarn
 que no vençau una gran terror.
 (Bohigas 2005: 219-222) LXVII, 25-28.

Un cas similar el trobarem a la poètica de Guido Guinizelli el qual, a l'igual que el nostre autor, després de lloar la seua dama a l'estil del Dolce Stil Nuovo ficant en relleu sobretot la superioritat intel·lectual i moral d'aquesta, també sofreix una gran decepció al no veure's recompensat dintre d'aquest amor totalment angelical i comença a criticar i a penedir-se per aquest amor que sent que no li provoca joia sinó desesperació:

Lo vostro bel saluto e'l gentil sguardo
 che fate quando v'encontro, m'acide
Amor m'assale e già non ha riguardo
s'elli face peccato over merzede.
 (Di Benedetto 1969: 15) Guido Guinizelli, 1-4.

Serà aquesta tercera fase amorosa la més rica des d'un punt de vista psicològic ja que d'una forma absolutament magistral, el jo poètic ens desglossa aquest dilema intern que el turmenta perquè per una banda vol continuar ferm en aquest amor estimant incondicionalment la seua dama, però per l'altra sentirà una constant ira que farà que no puga evitar detestar-la. Així, ens trobarem un claríssim augment del protagonisme del jo líric ja que ara més que mai allò que importarà no serà la manifestació d'aquest amor vers la seua estimada, sinó els efectes negatius que el seu rebuig han provocat sobre la seua persona, sobre la seua integritat física i sobretot psicològica.

Per això, aquest ventall de composicions, seran les més interessants des d'un punt de vista literari ja que Ausiàs vesa la seua psicologia canviant a través d'imatges colpidores, preguntes retòriques o metàfores que ajuden a aquesta dificultat conceptual tan característica de la imatgeria ausiasmarquiana perquè se'ns presenta un jo líric protagonista d'una grandíssima lluita interior entre el sentiment de l'ira i el de l'amor:

Antonio CORTIJO, Vicent MARTINES & Vicent ESCARTÍ (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 1 (2015/1)*
New Approaches in the Research on the Crown of Aragon
Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó
Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragão

Jan-Jun 2015/ISSN 1676-5818

Té·m lo cor pres, molt poca en resta
per allogar Ira quant se presenta;
fent mudament tan gran en ma persona,
qu·en suor vinch quant Ira·n mi comença;
ladonchs Amor no pot fer que la vença.
(Bohigas 2005: 422-426) CXV, 93-97.

Un sentiment totalment contradictori, ja que tot i que en aquests versos Ausiàs dóna prevalença a l'ira per damunt de l'amor a diferència del que ocorria a les fases anteriors, observem com acaba reconeixent el poder de l'amor perquè no podrà evitar estimar-la ni deslliurar-se d'aquesta passió i afecte que sent per l'estimada. Per tant, el sentiment d'amor serà major que el sentiment d'ira:

Áxí muyr yo, qu·Amor, qui·m feya viure,
altre voler per lo meu no s'inclina.
Puix no pot fer que, amant, amat sia,
leixe'm en pau, no torb la vida mia!
(Bohigas 2005: 422-426) CXV, 17-20.

Consegüentment, la lírica ausiasmarquiana ara ens farà partícips d'una gran escletxa entre la psicologia del jo líric i l'actuació que se'n deriva, ja que mentre la part racional castigarà aquest comportament i donarà la solució al problema, la part més irracional del jo poètic no assumirà aquest fi al no resultar-li favorable perquè aquesta solució li suposaria més sofriment que la situació que pròpiament el turmenta.

Un moment completament paradoxal on Ausiàs crea una autèntica lírica antagònica entre allò que diu, allò que no diu, allò que nega i allò que després accepta, així com també interessantíssima des d'un punt de vista psicològic ja que a través d'imatges colpidores Ausiàs ens fa testimonis d'aquest moment emocional canviant i fins i tot podríem dir que completament patològic.

Ara que hem observat en quina situació contraproductent ens ha situat el jo líric, podem començar a tractar aquells aspectes més interessants des del prisma del contingut els quals, com veurem, han canviat respecte a la fase anterior com a xoc i canvi de perspectives produïdes per aquest desengany amorós del jo poètic ausiasmarquiana. Així, allò més rellevant, serà l'acceptació del cos dintre d'aquest joc amorós. Ausiàs transigeix la seua potència per damunt de la força de l'anima perquè ha temptat la dama i també a ell que fins ara es definia com al millor amador per la seua subtileza:

Antonio CORTIJO, Vicent MARTINES & Vicent ESCARTÍ (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 1 (2015/1)*
New Approaches in the Research on the Crown of Aragon
Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó
Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragão

Jan-Jun 2015/ISSN 1676-5818

En aquest món la mi·ànima·t do
y ells pensaments que·t sabràs ocupar;
de res del cors no·t vulles empaxar,
car viure vol e que digues que no,
(Bohigas 2005: 205-206) LXI, 17-20.

Dintre d'aquest prisma entrarà en escena la memòria ja que ara els delits amorosos no pertanyeran al present, sinó que formaran part inevitablement del passat. Al jo poètic ja no li interessa el present ni tan sols el futur, sinó que ara més que mai s'embolcalla en la memòria dels plaers perduts actualitzats mitjançant la memòria. Ara quan aquest amor ha finalitzat, solament pot perdurar en la retentiva a través dels records; uns records obsessius d'uns delits passats que es confonen amb els dolors vigents:

Axí com cell qui·n lo somni·s delita
e son delit de foll pensament ve,
en pren a mi, que·l temps passat me té
l'imaginar, qu·altre bé no y habita,
Sentint estar en aguayt ma dolor,
sabent de cert qu·en ses mans he de jaure.
Temps de venir en nугun bé·m pot caure;
aquell passat en mi és lo millor.
(Bohigas 2005: 77-78) I, 1-8.

Però el jo líric, tot i que afirma aquesta voluntat seua de lliurar-se al record dels temps passats, sí és cert que en algunes composicions afirma aquesta voluntat per desfer-se del pensament que, tot i que li produirà goig, també li provocarà dolor perquè serà l'afirmació taxativa de la seua caducitat. Voldria deslliurar-se de la memòria, però li serà impossible perquè estarà impregnat d'aquest hàbit plaent que li impedirà ésser feliç:

Yo, practicant d'amor leigs e bells actes,
ymaginé tals contraris factibles,
e no·m dolch prou del temps que m'he vist córrer
perquè·m roman en pensa plaent hàbit.
(Bohigas 2005: 433-440) CXVII, 13 -16.

I ací comença el moment més paradoxal de la poètica ausiasmarquiana ja que el jo poètic, tot i que parega contradictori, sí està disposat a arribar a la completa virtut mitjançant la màxima d'Aristòtil d'executar actes virtuoses. No obstant això, i tot i que tinga la intenció, no podrà arribar a l'execució d'aquests actes

seràfics perquè no està predisposat per voluntat a portar-los a terme declarant-se així pecador. Per tant, ens trobem novament en un moment crucial de la poètica d'Ausiàs March, ja que després d'aquest grandíssim desengany vital i quasi existencial, recobra mínimament la lucidesa al voler trobar una solució als seus problemes buscant la virtut. Però com frenarà la potència del cos que l'espenta cap als actes viciosos fent-lo caure en pecats imperdonables? Ausiàs ara reconeixerà de forma definitiva la potència del cos pel briu d'aquests vicis i també per la fragilitat de la seua disposició per l'arrelament d'aquest deshonest hàbit:

Delits del cos no són de tant arros,
 car no's algú que's llunye lo començ;
 restant en carn, llur delit res no venç,
 l'espècia d'om d'aquells trau sa valor.
 Sobresvoluguts, nostr'arma'n àbit ve
 e vol-n'ecçés per sa'nfinida part;
 en terme són, e de llur terme'lls part:
 ffer-los vol grans, natura no u sosté.
 (Bohigas 2005: 364-380) CVI, 376-384.

Així serà més fàcil que penetre l'hàbit viciós que no pas l'hàbit virtuós perquè el jo líric estarà predisposat a aquests influxos, a aquest moviment de l'ànima que fa que camine vers el pecat sense poder fer res per evitar-ho perquè la passió a poc a poc començarà a suplantar la raó alterant així les tres potències de l'ànima:

Ço són desigs contraris qui'm turmenten,
 car vull delits qui dolor me aporten;
 vull desamar, mas ells no m'o comporten;
 mon voler los apetits dissenten.
 pensar se pot quant a rahó contrasten,
 qu'ells entre si a plaure no s'abasten
 (Bohigas 2005: 219-222) CXV, 65-70.

Però quins seran els efectes d'aquest amor? La primera d'aquestes conseqüències serà la de tenir un gran desig però no així disposar d'esperança sentint-se el jo líric absolutament abatut ja que es trobarà dintre d'una situació completament agònica pròpia d'un condemnat a mort:

Puys per mos escrits mercé de mi s'absenta
 e Déu per vós vol punir mos demèrits,
 e los meus fats contrasten a mos mèrits,

Antonio CORTIJO, Vicent MARTINES & Vicent ESCARTÍ (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 1 (2015/1)*
New Approaches in the Research on the Crown of Aragon
Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó
Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragón

Jan-Jun 2015/ISSN 1676-5818

licenciats dolor qui·m desasenta;
car una és ma vida y ma sperança
e dóna'ls mort qui·ls tot la companyia,
e vós dieu que us plau la vida mia;
ells departits, la mort del món me lança.
(Bohigas 2005: 25-32) LXI, 25-32.

El jo líric es trobarà submergit dintre d'una espiral sense sentit on el seu afany serà immens mentre que l'esperança serà nul·la. Un autèntic pessimisme que contrasta amb l'actitud d'algunes composicions on veiem com Ausiàs es declara com el millor amador absolutament per damunt del seu sentiment i de la dama. Ara es proclama vençut per aquest desengany amorós. Una idea força interessant apareguda també a la poètica de Dante i en concret al cant que narra la baixada als inferns (Prokic 1993: 9):

E se furon dinanzi al cristianesimo,
non adorar debitamente a Dio:
e di questi cotai son io medesimo.
Per tai difetti, non per altro rio,
semo perduti, e sol di tanto offesi
che sanza speme vivemo in disio.
Divina Commedia, Inferno, Cant IV 37,42.

I Hi haurà alguna cosa que done més impotència que desitjar allò que saps que és absolutament inviable? En aquesta situació trobarem al jo líric el qual serà conscient de la impossibilitat dels seus designis arribant a desitjar la mort com la solució òptima al seu sofriment. Serà aquesta idea utilitzada també pels trobadors de morir per l'absència d'aquest amor buscat i no aconseguit:

La mort breument Amor port·a morir,
jaquint dolor a·quell que no morí,
e lo qui mor no tem final juhí,
per gran dolor forçat d'Amor partir.
(Bohigas 2005: 283-288) XCI, 45-48.

Una visió negativa del món per ser l'element destructor i allò que impedeix l'assumpció de l'harmonia per part del jo poètic; aspecte que farà que la relació entre el món i l'ego siga del tot dramàtica. Una correspondència commovedora apareguda també a la lírica de Dante però ara a l'arribada al Paradís després de la baixada als inferns (Prokic 1993: 70):

Antonio CORTIJO, Vicent MARTINES & Vicent ESCARTÍ (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 1 (2015/1)*
New Approaches in the Research on the Crown of Aragon
Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó
Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragón

Jan-Jun 2015/ISSN 1676-5818

Intra due cibi distanti, e moventi
D'un modo, prima si morria di fane,
Che liber'uomo l'un recasse ai denti.
Divina Comedia, Paradiso, Cant IV, 1-3.

Ausiàs agafa aquesta mateixa idea per a descriure la concepció de neguit i les seues reaccions davant d'aquesta situació intermèdia entre dos mons oposats i contraris:

Axí com cell qui desija vianda
per apagar sa perillosa fam,
e veu dos poms de fruyt en hun bell ram,
e son desig egualment los demanda,
no·l complirà fins part haja·legida,
sí que·l desig vers l'un fruyt se decant,
(Bohigas 2005: 82-84) IV, 1- 6.

Una reacció, si se'ns permet fer el parangó amb un autor contemporani, completament diferent a aquella del Vicent Andrés Estellés ja que, tot i partir també d'un greu conflicte intern, es decantarà per fer una reivindicació de la vida on l'element carnal no estarà vist com allò negatiu com ocorre en March, sinó com una eixida, una via d'escapatòria a aquest món abusiu i anorreador. Parlem d'Estellés perquè en paraules d'Aparicio i Carbó (1999: 230-244):

Efectivament, i sense cap mena de dubte és Vicent Andrés Estellés l'autor que presenta un deute més important amb Ausiàs March dins el panorama de la poesia valenciana de postguerra, ja que l'autor de Burjassot reprèn la tradició cultural a casa nostra directament de la mà del poeta medieval. (Aparicio i Carbó 1999: 230-244)

La lírica estellesiana serà un cant a la vida dintre d'aquesta situació socialment hostil; pur positivisme que contrasta amb la poètica ausiasmarquiana marcada per aquest neguit interior i desesperació que es reflecteix en la seua escriptura. Una concreció dels seus sentiments descoratjada on l'element psicològic canviant serà allò que farà més interessant aquesta fase. Ara el jo líric sentirà vergonya i un gran deshonor. Ja no es tractarà d'aquest silenci d'amor per pura timidesa del poeta enamorat que li impedia manifestar aquest amor, sinó que es tractarà ara ja no d'un efecte sinó d'una conseqüència:

Envergonyit, cofés la mia colpa,
com no m'esforç contra·l desig horrible

que'm ve d'Amor, si bé'l trob molt terrible,
(Bohigas 2005: 427-432) CXVI, 5-7.

Per tant, i per a concloure aquest apartat que coincidirà amb l'última fase amorosa, direm que serà sens dubte el més ric des d'un punt de vista psicològic ja que serem testimonis del gran desengany amorós sofert pel jo líric enamorat. Ara ja no se'ns presenta una dama ideal ni benvolent, sinó una autèntica harpia que farà oïts sords a les súpliques incansables del jo poètic obrint la porta així a la manifestació i al canvi d'actitud de l'ego el qual passa de la lloança extrema al maldit més cruel.

Però quin comportament recrimina a la seua estimada? Li recriminarà sobretot la seua falta de constància així com també la seua naturalesa declinada als desitjos sensuals, fet que provocarà l'ira del jo líric perquè es veurà també sucumbit per la carn a causa de la invalidesa del seu objecte de devoció. Així es planteja deslliurar-se completament d'aquest amor que l'abraça perquè no li ha donat més que sofriment. Però com ho farà? Com eixirà vencedor? Impossible li resultarà per estar impregnat d'aquest hàbit amorós; una costum no virtuosa que l'empeny cap al fracàs més absolut.

V. A tall de conclusions

Ara que hem analitzat l'evolució dels principals tòpics ausiasmarquians en relació amb el progrés de les distintes fases amoroses arribem a la conclusió que allò més important de la poètica d'Ausiàs serà aquesta vessant psicològica on hem vist que la dama, i en definitiva l'amor, no serà allò primordial de la seua imatgeria, sinó que allò realment important serà l'anàlisi laberíntic del seu ego. Hem analitzat el paper de la dama i l'evolució en la seua concepció: de la lloança al maldit; però realment serà un pretext per a jugar al joc amorós. Per tant, podem afirmar que el nostre poeta quan analitza el seu amor analitza sobretot la seua pròpia personalitat sent aquest itinerari afectuós una autèntica mostra de les seues pertorbacions i canvis. Ausiàs escriu per a ell perquè sempre estarà per damunt de tot.

Però podem parlar d'una figura narcisista? Diversos autors que han parlat sobre aquesta idea com el cèlebre Joan Fuster (1982: 53) quan afirma que Ausiàs sofreix d'una clara "megalomania amorosa". És cert que Ausiàs en molts dels seus poemes afirma allò de ser el millor amador i que aquesta virtut li ha sigut

donada per ciència infusa. Fins i tot en alguns dels seus versos, i sobretot en aquesta fase de desengany, el jo líric es dirigeix directament a Déu. Però no és cert que Ausiàs arriba a la conclusió que no ha extret cap conclusió? No serien els primers poemes classificats com a proemials els que demostrarien que Ausiàs parteix d'un clar fracàs inicial? Es confirmaria aquesta hipòtesi que el nostre autor no tindria una personalitat narcisista perquè també tindrà moments on es qüestiona la seua situació amorosa d'una forma descoratjada com hem vist a través de l'estudi de la progressió del diferent tractament de les potències de l'ànima.

I si parteix d'un clar fracàs inicial sabent que en l'amor no rau la virtut, per què l'estudia i intenta per tots els mitjans extreure'n, d'una forma absolutament científica i aristotèlica, unes regles fixes? La resposta ens la dona la pròpia personalitat del nostre autor ja que en moments de crisi emocional cal aferrar-nos a alguna cosa per a no defallir. Així, Ausiàs ho tenia fàcil. Escriuria. I sobre quin tema? La tradició literària escrivia sobre l'amor i ell, com a home apassionat com sabem que fou per la seua biografia, no podia ser menys.

Així, March trobà en l'estudi de l'amor la millor via per analitzar i canalitzar les pertorbacions i sobretot les mutacions de l'ego sent el seu volum poètic una autèntica guia de comportament psicològic torbat on l'extremitat emocional es respira en cada vers, sobretot als poemes de desengany que seran els més nombrosos.

D'aquesta manera destriarà l'element amorós com a via d'escapatòria. Perquè hi haurà alguna cosa més bonica que aquest sentiment per eixir de l'obscuritat? No, i més per a un ésser tan apassionat com fou Ausiàs ja que com sabem, l'instint sexual serà eminentment investigador. Per tant, i com a conclusió, simplement direm que a través d'aquest estudi de l'evolució dels tòpics dintre la imatgeria ausiasmarquià com han estat el tractament de la dama, el protagonisme del jo líric, la presumpta megalomania amorosa, el tòpic del silenci d'amor i el paper de les tres potències de l'ànima, hem vist com Ausiàs d'una forma magistral el que farà és dibuixar un autèntic itinerari amorós que actuarà en paral·lel amb l'assumpció de la maduresa psicològica del jo líric al principi idealista i després cruament realista.

Antonio CORTIJO, Vicent MARTINES & Vicent ESCARTÍ (orgs.). *Mirabilia / MedTrans 1 (2015/1)*
New Approaches in the Research on the Crown of Aragon
Nous aspectes en la investigació sobre la Corona d'Aragó
Novos aspectos nas investigações sobre a Coroa de Aragão

Jan-Jun 2015/ISSN 1676-5818

Bibliografia

- APARICIO, Mariola & Ferran CARBÓ (1999), «Ausias March en la poesia valenciana de postguerra», dins Alemany, Rafael (ed.), *Ausias March i el món cultural del segle XV*, Alacant, Institut interuniversitari de filologia valenciana, p. 217-246.
- BOHIGAS, Pere (2005), *Ausias March poesies*, Barcelona, Barcino.
- DE RIQUER, Martí (1983b), *Los trovadores: historia literaria y textos*, 1 vol., Barcelona, Ariel. [1a ed., 1975].
- DI BENEDETTO, Luigi (1969), *Rimatori del Dolce Stil Novo*, Bari, Gius. Lateza & Figli. [1a ed., 1939].
- DI GIROLAMO, Costanzo (1999), «Il canzonere di Ausias March», dins Alemany, Rafael (ed.), *Ausias March i el món cultural del segle XV*, Alacant, Institut interuniversitari de filologia valenciana, p.45-58.
- FUSTER, Joan (1979), *Antologia poètica d'Ausias March*, Sueca, Elisent Climent. [1a ed., 1959].
- HAUF, Albert (1997), «Ausias March o la voz del silencio», *Cuadernos Hispanoamericanos* 569, p.71-83.
- PROKIC, Nedad (1993), *Dante Alighieri Divina Commedia Inferno-Purgatorio-Paradiso*, Roma, Tascabili Economici Newton.
- RUBIO ALBARRACÍN, Josep Enric (1993-1994), «Les tres potències de l'ànima en la poesia d'Ausias March», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 44, p. 144-167.
- WITTLIN, Curt (1981), *Lo llibre de les Dones*, Barcelona, Curial.
- ZIMMERMANN, Marie-Claire (1998), *Ausias March o l'emergència del jo*, Barcelona, Publicacions de l'abadia de Montserrat.